

KS. NGUYỄN HOÀNG ANH

PHÁT TRIỂN
KINH TẾ NÔNG HỘ
từ

NUÔI
DÊ

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

KS. Nguyễn Hoàng Anh

PHÁT TRIỂN KINH TẾ NÔNG HỘ TỪ **NUÔI DÊ**

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

De nui

LỜI NÓI ĐẦU

Kinh tế nông hộ vốn là ngành kinh tế phát triển chậm nhất so với các ngành kinh tế khác như công nghiệp, thương mại... Đặc biệt là các hộ nông dân vùng sâu, vùng xa, ít tiếp cận với khoa học và thông tin.

Phổ cập kiến thức đến cho người nông dân kịp thời, không những giúp họ thoát nghèo mà còn có thể làm giàu nhờ trồng trọt, chăn nuôi hiệu quả.

Bộ sách "Phát triển kinh tế nông hộ" là tài liệu viết đơn giản, có nhiều ảnh minh họa trực quan, giúp bà con nông dân vùng sâu, vùng xa nắm bắt được những kiến thức cơ bản nhằm phát triển kinh tế hộ gia đình.

Do lần đầu biên soạn, chắc chắn tài liệu không thể tránh được khiếm khuyết. Chúng tôi rất mong nhận được ý kiến đóng góp quý báu của độc giả cho những lần xuất bản sau.

Chân thành cảm ơn!

Tác giả

Phương thức nuôi và địa hình chăn thả

Nuôi dê thâm canh: Đây là phương thức chăn nuôi dê phổ biến ở những nơi không có điều kiện chăn thả, nhưng lại có khả năng đầu tư thâm canh cao, gần các đô thị, thị trường tiêu thụ... Với phương thức này dê được nuôi nhốt, đầu tư thâm canh tại chuồng là chủ yếu.

Nuôi dê bán thâm canh: Dê được nuôi theo kiểu chăn dắt hoặc cột buộc luân phiên ở khu vực quanh nhà, hoặc nuôi nhốt kết hợp chăn thả.

Nuôi dê quảng canh: Đây là phương thức nuôi dê phổ biến ở những vùng trung du và miền núi hoặc những nơi đất đai rộng rãi, có nhiều cỏ, cây... Dê được nuôi chăn thả hoàn toàn theo bầy đàn.

Các giống dê thích hợp với vùng đồi núi

Dê là loài vật hiếu động, thích chạy nhảy, leo trèo. Vì thế, các vùng từ trung du đến miền núi có núi, đồi đều có thể chăn thả dê.

Các vùng đồi núi nuôi dê chăn thả có thể nuôi các giống dê:

- Giống dê địa phương Bách Thảo, dê cỏ.
- Giống dê nhập khẩu: Dê Jumnapari, Dê Beetal, Dê Barbari, Dê Alpine, Dê Saanen, Dê Boer

Chọn dê cái giống nội

- Đầu rộng, hơi dài, rắn chắc, vẻ mặt linh hoạt. Cổ dài, mềm mại, có cơ chắc, nổi, nhọn về phía đầu.

- Lưng phẳng, sườn tròn và xiên về phía sau; có một hõm phía trước xương chậu, hông rộng, da mềm, lông mịn, bộ phận sinh dục nở nang.

- Chân trước thẳng, cân đối, cứng cáp; hàm khỏe.

Chọn dê đực giống nội

Chọn dê đực giống dựa trên dòng giống, khả năng sinh trưởng và phát triển, ngoại hình, tính hăng và đặc biệt là khả năng phối giống thụ thai, phẩm chất đời con sinh ra tốt.

Dê đực giống có đầu ngắn, rộng. Thân hình cân đối, cổ to, ngực nở, tứ chi khoẻ mạnh, cứng cáp, chắc chắn, hai tinh hoàn đều đặn, to và đều.

Chọn con đực để giống từ dê mẹ là dê cao sản, đẻ từ lứa thứ 2 trở đi và đẻ từ 2 con trở lên.

Chọn dê cái giống nhập ngoại

- Hồng rộng và nghiêng đảm bảo cho dê có bầu vú gắn chặt vào phần bụng, những mạch máu lớn nổi rõ ở phía sau vú; khớp mắt cá thẳng tránh cho dê khi đi không làm ảnh hưởng tới các mạch máu trên bầu vú; những núm vú to dài từ 4 - 6cm nằm vững vàng trên bầu vú. Bầu vú gắn chặt vào phần bụng, gọn về phía trước, thấy rõ các tĩnh mạch (gân sữa) ở phía trước vú, gân sữa chạy từ bầu vú lên tới nách chân trước.

- Chân trước thẳng, cân đối; hàm khỏe.

- Khả năng cho sữa trung bình hàng ngày cao, mức sụt thấp, khả năng cho sữa kéo dài.

- Dê cái phải hiền lành, dễ vắt sữa.

Chọn dê đực giống nhập ngoại

Chọn dê đực giống dựa trên dòng giống, khả năng sinh trưởng và phát triển, ngoại hình, tính hăng và đặc biệt là khả năng phối giống thụ thai, phẩm chất đời con sinh ra tốt.

Dê đực giống có đầu ngắn, rộng, tai to, dày, dài, cụp xuống. Thân hình cân đối, cổ to, ngực nở, tứ chi khoẻ mạnh, cứng cáp, chắc chắn, hai tinh hoàn đều đặn, to, có phẩm chất tinh dịch tốt.

Chọn con đực để giống từ dê mẹ là dê cao sản, đẻ từ lứa thứ 2 trở đi và đẻ từ 2 con trở lên.

Chọn vị trí làm chuồng trại

- Chuồng nên làm ở nơi cao ráo, dễ thoát nước, có thể làm sát nhà hay riêng biệt. Chuồng nên có sân chơi, mở cửa quay về hướng đông nam theo tiêu chí “Hè mát, đông ấm”, nên chọn hướng đông và đông nam.

- Nên có ngăn riêng cho:

+ Dê đực giống, dê đực hậu bị.

+ Dê chữa gần đẻ, dê mẹ và dê con dưới 3 tuần tuổi.

+ Cho các loại dê khác.

- Có máng cỏ và máng uống nước.

- Có sân chơi cao ráo, không đọng nước. Định kỳ lấy phân ra khỏi chuồng và vệ sinh tẩy uế bằng vôi bột 1 tháng/lần.

Các kiểu chuồng trại

Chuồng riêng rẽ (Chuồng đơn);

Chuồng sàn có chia ngăn (Nuôi dê sữa, nái, hậu bị và dê con);

Chuồng sàn không chia ngăn (Nuôi dê thịt);

Chuồng trệt không chia ngăn;

Chuồng nhốt chung trong một khu rào.

- Đảm bảo diện tích chuồng nuôi:

+ Dê trên 6 tháng tuổi: $0,7 - 1\text{m}^2/\text{con}$.

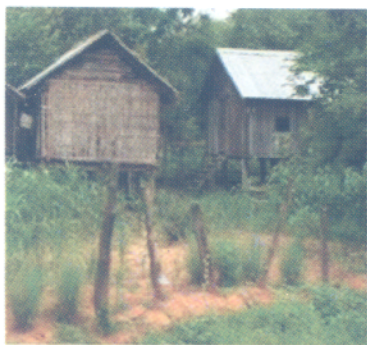
+ Dê dưới 6 tháng tuổi: $0,3 - 0,5\text{m}^2/\text{con}$.

Vật liệu làm chuồng

Sàn, vách ngăn có thể sử dụng gỗ tận dụng, tre, tầm vông, thân cây dừa, thân cây cau..., Các loại lá tranh, dừa nước, ngói... đều có thể làm nguyên liệu lợp mái. Nên dùng các vật liệu sẵn có tại địa phương để tiết kiệm chi phí đầu tư.

Kỹ thuật xây dựng chuồng trại

Sàn chuồng cách mặt đất 60 - 80cm, bằng phẳng, có khe hở từ 1 - 1,5cm để phân dê dễ lọt xuống. Vách chuồng phải đảm bảo chắc chắn. Cửa chuồng rộng khoảng 35 - 40cm, cao 1m. Mái lợp có thể lợp 1 mái, 2 mái; mái ngắn hoặc mái dài. Vật liệu lợp mái tùy theo địa phương. Máng ăn bố trí bên ngoài mặt trước cửa chuồng, nguồn nước uống có thể cung cấp trong ô chuồng (bằng xô, chậu) gắn chặt vào vách hoặc có thể dùng 1 cái lu để ở sân vận động cho dê uống

Công tác giống cho đàn dê

Với khí hậu và môi trường Việt Nam nên nuôi dê lai. Tức là dê đực giống ngoại lai với dê cái khỏe mạnh giống nội, dê con sinh ra vừa phù hợp điều kiện tự nhiên vừa có dáng cao to khỏe mạnh.

- + Nên thay đổi dê đực khoảng 1 năm sử dụng.
- + Không nên đổi dê đực giống giữa các đàn dê có mối quan hệ gần nhau.
- + Nên nuôi thịt những dê cái sau hai lần phối giống không đậu.

Chăm sóc dê mang thai

+ Các biểu hiện trước khi dê đẻ: Sụn cơ hông, bầu vú lớn và cứng, luôn luôn cử động như cào dưới sàn chuồng và luôn luôn kêu la, giảm ăn.

+ Chuẩn bị chuồng cho dê đẻ: phải luôn luôn sạch sẽ, đủ dụng cụ thú y.

+ Nên có một lồng úm dê con và lồng úm này có khoảng cách giữa hai thanh là 1,3cm để dê con không bị lọt chân.

Chăm sóc dê con sơ sinh

Để dê nằm chung chuồng với mẹ, lót chỗ nằm bằng rơm hoặc cỏ sạch. Tập cho dê con bú mẹ và bú đều các vú.

Dê con có thể bú và đứng dậy 1 giờ sau khi sinh, có thể cho bú sữa mẹ, sữa dê để cùng đợt hoặc có thể cho dê uống sữa thay thế trong những trường hợp khác. Thành phần sữa thay thế như sau: 0,25 đến 0,5 lít sữa bò hoặc có thể thay bằng sữa bột + 1 muỗng cà phê dầu cá + 1 trứng gà + 1/2 muỗng cà phê đường (uống 3 đến 4 lần trong ngày bằng ống tiêm).

Chăm sóc dê con

Nhốt dê mẹ và dê sơ sinh tại chuồng 3 - 5 ngày đầu với thức ăn xanh non, ngon, dễ tiêu. Từ ngày 6 - 30 chăn thả gần nhà, tối về chuồng cho dê mẹ ăn thêm 0,2 - 0,3kg thức ăn tinh mỗi ngày.

Đây là giai đoạn vắt sữa dê mẹ (1 - 2 lần/ngày, lúc sáng và chiều tối tùy từng dê mẹ có nhiều hoặc ít sữa). Sau khi vắt sữa xong cho dê con bú phần sữa còn lại trong bầu vú của dê mẹ. Rồi cho dê con theo mẹ suốt thời gian còn lại trong ngày, có thể cho dê con bú thêm bằng bình nếu dê mẹ không đủ sữa.

- Từ lúc dê 11 ngày tuổi trở đi, có thể cho ăn thêm các loại thức ăn dễ tiêu như các loại cỏ lá non sạch, chuối chín, bột bắp, bột đậu nành rang...

Trồng thức ăn xanh nuôi dê

Thức ăn thường là những loại cỏ họ Hoà Thảo như: cỏ Lông Tây, cỏ Mật, cỏ Đuôi Chồn, cỏ Chỉ, cỏ Nước Mặn, cỏ Voi, cỏ Sả... Ngoài ra còn có các loại lá cây như lá mít, lá chuối, lá sung, dâm bụt, rau muống, dây khoai lang.

Ngoài cỏ ra còn có thể cho dê ăn rơm lúa, các loại lá cây trong đó lá cây khuynh diệp còn có thêm khả năng ngừa bệnh ho, sưng họng cho dê nữa. Phải cẩn thận với rau xanh có phun thuốc trừ sâu mùa nắng nóng. Lúc này thức ăn thêm cần có nhiều thành phần dinh dưỡng hơn như: rong biển phơi khô thái mỏng, bắp hạt khô ngâm nước để ráo, các loại hạt...

Nước uống và bổ sung khoáng chất cho dê

Cho dê uống nước sạch. Nếu nước có rêu phải khử bằng dấm ăn. Hàng tuần có thể pha thêm muối Iot vào thức nước uống cho dê tăng trưởng tốt.

Đặt một ống tre đựng muối ở trong chuồng cho dê liếm (Cách làm: Dùng một ống tre già có đường kính khoảng 6 - 9cm; Cắt 1/2 giữa hai mắt; Lột vỏ bên ngoài của tre; Mở 2 lỗ bên trên của tre để có thể giữ tre chặt trong chuồng dê; Cho muối hoặc khoáng và một ít nước vào ống tre; Treo ống tre ở một góc chuồng chiều cao khoảng 75 - 100cm tính từ sàn).

Thức ăn bổ sung cho dê

Hàng ngày, sau khi dê kiếm ăn, chúng ta cần bổ sung thêm thức ăn cho dê. Đối với thức ăn thô xanh thì 3,5kg có chăn thả kết hợp, 7kg đối với phương thức nuôi nhốt hoàn toàn.

Bổ sung thêm một lượng thức ăn nhất định tại chuồng vào ban đêm như: thức ăn tinh hỗn hợp, tấm cám ngũ cốc các loại, khoai, sắn, củ quả các loại... thức ăn bổ sung đậm (xác sắn, bã đậu, hèm bia rượu...), muối, khoáng và cỏ, lá, phế phụ phẩm nông nghiệp khác...

Phòng trị bệnh

- Phòng bệnh: định kỳ 6 tháng tiêm phòng các loại vacxin tụ huyết trùng... và tẩy giun sán cho dê 1 lần.

- Hàng ngày kiểm tra 2 lần trước khi chăn thả và sau khi về chuồng phát hiện những con dê bỏ ăn, đau ốm, loét miệng, chướng bụng đầu hơi để kịp thời trị bệnh.

- Vệ sinh chuồng trại hàng ngày, tẩy uế định kỳ bằng vôi bột. Để diệt ve rận dùng dung dịch Dipterex 0,1% phun thẳng vào ổ của chúng

- Dùng cây dược liệu như lá ổi, vỏ cây so đũa, quả hồng xiêm xanh... đun nước cho dê uống. Khi dê bị đầy hơi chướng bụng thì cho uống nước tỏi có pha chút muối là khỏi.

Giá trị kinh tế từ nuôi dê

Thấy đồi núi ở đây có các loại cây dại mà dê rất thích ăn như lá gió vàng, ô rô, duối dại... anh Vũ Trung Dũng ở xóm Lỗ Luối, xã Thanh Nghi, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam đã mua vài con dê về nuôi thử. Không ngờ dê rất thích hợp với đất đồi rừng và nhanh chóng trở thành khoản thu nhập chính của gia đình anh. Nhờ nuôi dê mỗi năm anh thu gần 40 triệu đồng.

Thu hoạch sữa dê

Lau sạch vú dê bằng khăn sạch trước và sau khi vắt sữa; tay người vắt sữa phải được rửa sạch bằng xà bông và quần áo cũng phải sạch sẽ; vắt bỏ những tia sữa đầu; dụng cụ đựng sữa như ca, nồi, xô... trước đó phải cọ sạch bằng xà bông, tráng lại bằng nước sôi và phơi kỹ ngoài nắng. Những dụng cụ này sau khi sử dụng xong cũng làm vệ sinh kỹ như vậy. Khăn lọc sữa phải giặt thật sạch rồi đem phơi nắng, sữa dê vắt xong lược kỹ rồi đem giao ngay cho người thu mua. Nếu không đem chưng cách thủy, để nguội, sau đó chiết sữa vào chai cho vào tủ lạnh, tốt nhất là bảo quản sữa ở nhiệt độ lạnh khoảng 5°C .

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI
SỐ 4 - TỔNG DUY TÂN, QUẬN HOÀN KIẾM, HÀ NỘI
ĐT: 04.8252916 - Fax: 04.9289143
Email: nhaxuatbanhanoi@hn.vnn.vn

PHÁT TRIỂN KINH TẾ NÔNG HỘ TỪ NUÔI DÊ
KS. NGUYỄN HOÀNG ANH
KS. NGUYỄN THỊ XUÂN - KS. LÊ THANH BÌNH

Chịu trách nhiệm xuất bản:
NGUYỄN KHẮC OÁNH

Biên tập:
PHẠM QUỐC TUẤN

Trình bày, bìa:
TÚ ANH

Kỹ thuật vi tính:
HÀ LINH

Sửa bản in:
BÍCH THỦY

In 1.000 cuốn, khổ 13 × 19cm tại Công ty Cổ phần In và Thương mại
Đông Bắc. Giấy phép xuất bản số: 553-2010/CXB/32KT-53/HN,
ngày 11/6/2010.

In xong và nộp lưu chiểu quý III/2010.

nuôi dê

3 834567 801024

Giá: 20,000 đ